โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน

The Structures Food Names in Encyclopedia of Thai Culture of Northeastern

ภัทรสุดา บุตรวงค์[1], กิตติชัย สมศรีโย[2], พิกุลแก้ว กาษร[3], ณัฐวดี ทุมขันธ์[4], พงค์ศิริ อ้นนอก[5], กรัณย์กร บุญภา[6], ชุมพล หอกเพ็ชร[7], ศราวุธ หล่อดี[8*]

Patsuda Butwong[1], Kittichai Somsriyo[2], Pikunkaew Kason[3], Natthawadee Thumkhan[4], Phongsiri Onnok[5], Karankorn Boonpa[6], Chumpon Hokpet[7], Sarawut Lordee[8*]

Received: 17 March 2025 **Revised**: 3 July 2025 **Accepted**: 20 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เก็บข้อมูลจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 1-15 พบชื่ออาหารจำนวน 81 คำ จากนั้นนำชื่ออาหารไปวิเคราะห์ด้านจำนวนคำ และแบ่งตามรูปแบบวิธีการสร้างคำและชนิดของคำ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างชื่ออาหารปรากฏจำนวนคำ 1-6 คำ มีวิธีการสร้างคำแบบไม่ซับซ้อนและแบบซับซ้อน ด้วยการนำคำนาม คำกริยา และคำคุณศัพท์มาประกอบสร้างเป็นชื่ออาหาร แบ่งโครงสร้างชื่ออาหารได้ 6 กลุ่ม คือ 1) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ พบ 1 แบบ 2) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ พบ 3 แบบ 3) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ พบ 6 แบบ 4) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ พบ 6 แบบ 5) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ พบ 2 แบบ และ 6) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ พบ 2 แบบ เมื่อพิจารณาจำนวนโครงสร้างชื่ออาหารทั้ง 6 กลุ่ม พบโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำมากที่สุด จำนวน 33 คำ รองลงมาเป็นโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ จำนวน 28 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ จำนวน 9 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ จำนวน 7 คำ และโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5-6 คำ โครงสร้างละ 2 คำ

คำสำคัญ: ชื่ออาหาร, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย, ภาษาอีสาน

[1] ครู, โรงเรียนบ้านนาวังแหน, อำเภอหนองไผ่, จังหวัดเพชรบูรณ์
[2] ครู, โรงเรียนบ้านคลองกระจังวังไทร, อำเภอศรีเทพ, จังหวัดเพชรบูรณ์
[3] ครู, โรงเรียนบ้านโคกหิน, อำเภอศรีเทพ, จังหวัดเพชรบูรณ์
[4] ครู, โรงเรียนบ้านบุ่งคล้า, อำเภอชนแดน, จังหวัดเพชรบูรณ์
[5] ครู, โรงเรียนบ้านโคกวังสาร, อำเภอเนินมะปราง, จังหวัดพิษณุโลก
[6] ครู, โรงเรียนบ้านช่องแคบ, อำเภอพบพระ, จังหวัดตาก
[7] ครู, โรงเรียนบ้านตะกุดภิบาล, อำเภอไพศาลี, จังหวัดนครสวรรค์
[8] อาจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยพะเยา
[1] Teacher, Bannawanghan School, Nongphai District, Phetchabun Province
[2] Teacher, Banklongklajankwangsai School, Sithep District, Phetchabun Province
[3] Teacher, Bankokhin School, Sithep District, Phetchabun Province
[4] Teacher, Banbungkhla School, Chondean District, Phetchabun Province
[5] Teacher, Bankhokwangsan School, Noenmaprang District, Phitsanulok Province
[6] Teacher, Banchongkhaep School, Phopphra District, Tak Province
[7] Teacher, Takudpiban School, Phaisali District, Nakhonsawan Province
[8] Lecturer, Department of Thai, School of Liberal Arts, University of Phayao
* Corresponding author: Sarawut Lordee, E-mail : sarawut.lordee@gmail.com

Abstract

This research aimed to analyze food names structures in encyclopedia of Thai culture of northeastern. Data were collected from encyclopedia of northeastern book 1-15 and there were 81 food names. After that, the food names were analyzed in terms of numbers of words and divided followed by word formation patterns and types of words. The study indicated that the structures of food names appeared in 1-6 words. There were simple way and complex way to form words by combining nouns, verbs and adjectives to form food names. The food names structures can be divided in to 6 groups : 1) food names structure with 1 word have 1 form 2) food names structures with 2 words have 3 forms 3) food names structures with 3 words have 6 forms 4) food names structures with 4 words have 6 forms 5) food names structures with 5 words have 2 forms and 6) food names structures with 6 words have 2 forms. Considering the numbers of food names structures in the 6 groups it indicated that food names structures with 2 words were the largest there were 33 words followed by food names structures with 3 words there were 28 words, food names structures with 4 words there were 9 words, food name structures with 1 word there were 7 words and food names structures with 5-6 words there were 2 words of each structure.

Keywords: Food Names, Encyclopedia of Thai Culture, Northeastern Language

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้อาหารยังบ่งบอกวัฒนธรรม เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มคน ผ่านภาษาหรือคำเรียกชื่ออาหาร เนื่องจากชื่ออาหารสามารถแสดงให้เห็นวัฒนธรรมและค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น (ชนกพร อังศุวิริยะ, 2557 : 18; ภาสพงศ์ ผิวพอใช้, 2560 : 2-3)

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านอาหาร เห็นได้จากงานวิจัยของ อนัตตยา คอมิธิน (2548) ศึกษาการตั้งชื่ออาหารในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน และงานวิจัยของกฤษฎา มั่นเหมาะ (2565) ศึกษาการตั้งชื่ออาหารในภาษาไทยถิ่นเหนือตามแนวทฤษฎีอรรถศัพท์ งานวิจัยทั้งสองเรื่องศึกษาอาหาร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาหารคาว กลุ่มอาหารว่าง และกลุ่มอาหารหวาน พบการตั้งชื่ออาหาร 2 แบบ คือ 1) การตั้งชื่ออาหารแบบตรง แบ่งตามการขึ้นต้นตำแหน่งแรกของชื่ออาหาร ประกอบด้วย ส่วนผสมอาหาร วิธีการทำอาหาร ชนิดของอาหาร และลักษณะของอาหาร (ข้าวขาหมู ผัดซีอิ๊ว ก๋วยเตี๋ยวไก่ กรอบเค็ม) 2) การตั้งชื่ออาหารแบบเปรียบเทียบ แบ่งเป็นการเปรียบเทียบสมบูรณ์ (พระรามลงสรง) และการเปรียบเทียบบางส่วน (ผัดโป๊ยเซียน) งานวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นการตั้งชื่ออาหารที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนวิธีคิดหรือมุมมองของกลุ่มคนเกี่ยวกับเรื่องอาหาร อาจเห็นได้จากวิธีการประกอบอาหาร วัตถุดิบหรือส่วนผสมของอาหาร รวมทั้งการใช้คำประกอบเป็นชื่ออาหาร

เอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างชื่ออาหารไม่มากนัก เช่น งานวิจัยของ ชุติมา ช้างขำ (2559) ศึกษาที่มาและลักษณะของคำที่ใช้ในการตั้งชื่ออาหารจาก

สารานุกรมวัฒนธรรม 4 ภาค พบการใช้คำที่มาจากภาษาไทยถิ่น (แกงไตปลา แกงโฮะ) ภาษาไทยปนกับภาษาต่างประเทศ (ต้มจับฉ่าย ต้มเปรต) ภาษาต่างประเทศภาษาเดียว (ก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน) และภาษาต่างประเทศปนกับภาษาต่างประเทศ (น้ำพริกปลาร้า) ด้านการสร้างคำพบการตั้งชื่ออาหารเป็นคำประสม (กะปิหลน จอผักกาด) คำเดี่ยว (บูดู พะแนง) และคำซ้อน (เครื่องเคียงเครื่องแนม)

งานวิจัยของ รุ่งนภา เบอะสินธุ์ (2558) ศึกษาส่วนประกอบของชื่ออาหารไทลื้อในหมู่บ้านธาตุ ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบชื่ออาหารที่มี 1 คำ (ไก) ชื่ออาหารที่มี 2 คำ (จิ้นส้ม) และชื่ออาหารที่มี 3 คำ (ป่ายัดไส้) อีกทั้งยังพบคำชนิดต่าง ๆ ที่นำมาประกอบเป็นชื่ออาหารไทลื้ออีกด้วย

นอกจากนี้งานวิจัยของ ชนกพร อังศุวิริยะ (2557) ศึกษาโครงสร้างคำเรียกชื่ออาหารภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาพบโครงสร้างคำเรียกชื่ออาหารจำแนกเป็นคำหลักได้ 4 กลุ่ม คือ ประเภทของอาหาร (แกง ข้าว ก๋วยเตี๋ยว) วิธีการประกอบอาหาร (คั่ว ต้ม ตุ๋น นึ่ง ผัด) วัตถุดิบในการประกอบอาหาร (ไก่ ปลาหมึก กุ้ง เนื้อ ขาหมู ไข่) และลักษณะของอาหาร (ฝอยทอง เปียกปูน) ในแต่ละกลุ่มยังจำแนกเป็นกลุ่มย่อย ตามการประกอบร่วมกับคำหลัก เช่น ประเภทของอาหาร ประกอบร่วมกับวิธีการประกอบอาหาร (แกงคั่ว) ประเภทของอาหารประกอบร่วมกับวัตถุดิบในการประกอบอาหาร (แกงไก่) การศึกษาโครงสร้างชื่ออาหารข้างต้นศึกษาจากข้อมูลในเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ทั้งชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทลื้อที่นำเอาคำประเภทต่าง ๆ มาประกอบเป็นชื่ออาหารประจำท้องถิ่น

ชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสานมักรับรู้ผ่านการพูดสื่อสารของคนในท้องถิ่น เห็นได้จากการศึกษาการสูญศัพท์ของคำเรียกอาหารอีสานของรัตนา จันทร์เทาว์ (2559) ที่เสนอให้เห็นการสูญเสียกลุ่มคำศัพท์วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารอีสาน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมอีสาน-ไทยกลาง และการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาถิ่นอีสาน ทั้งนี้ชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสานยังได้รับการบันทึกในเอกสาร เช่น หนังสือชุด “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์” ที่มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ จัดพิมพ์เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 และ 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554 นั้น นับเป็นหนึ่งในเอกสารอันทรงคุณค่า ที่บันทึกและให้ข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมของประเทศไทย อย่างครอบคลุมและค่อนข้างละเอียดครบถ้วน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2562)

เมื่อพิจารณาชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสานที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย อันเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของภาคอีสาน พบโครงสร้างชื่ออาหารที่น่าสนใจ ทั้งด้านจำนวนคำ วิธีการสร้างคำ และชนิดของคำที่นำมาประกอบสร้างเป็นชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสานหลายรูปแบบ เช่น ก้อยหอย ประกอบด้วยคำว่า ก้อย (คำนาม) และหอย (คำนาม) อูดปลาซิว ประกอบด้วยคำว่า อูด (คำกริยา) ปลา (คำนาม) และซิว (คำนาม) ทั้งนี้คำว่า ปลา และคำว่า ซิว ยังมีความสัมพันธ์ของคำตามหลักไวยากรณ์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ชื่ออาหารที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เพื่อให้เห็นลักษณะโครงสร้างของชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสาน ตลอดจนเป็นแนวทางการศึกษาชื่ออาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ภาษาในการตั้งชื่ออาหารท้องถิ่นต่าง ๆ

ซึ่งถือว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติที่ควรค่าแก่การศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

วิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งวิธีการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ การศึกษาสารานุกรมวัฒนธรรมไทย การศึกษาโครงสร้างชื่ออาหาร และแนวคิดการแบ่งชนิดของคำอีสาน

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมชื่ออาหารคาวที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน ของมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ (2542) เล่ม 1-15 พบชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสานที่เป็นอาหารคาว จำนวน 81 คำ และนำชื่ออาหารดังกล่าวไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำชื่ออาหารที่เก็บรวบรวมจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน จำนวน 81 คำ มาวิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารด้านจำนวนคำ และแบ่งตามรูปแบบวิธีการสร้างคำและชนิดของคำ ทั้งนี้การวิเคราะห์ชนิดของคำ ผู้วิจัยพิจารณาความหมายของคำภาษาไทยถิ่นอีสานตามพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537) และวิเคราะห์ตามแนวคิดการแบ่งชนิดของคำอีสานของ ธนานันท์ ตรงดี (2554) แบ่งเป็น 8 ชนิด คือ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำปริมาณ คำบุพบท คำสันธาน และคำอนุภาค นอกจากนี้ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหาร ได้แก่

$x_{1, 2, 3, \ldots}$ หมายถึง ลำดับของคำในแต่ละชื่อ

= หมายถึง มีการสร้างคำมาจาก

+ หมายถึง ประกอบกับ

( ) หมายถึง ความสัมพันธ์ของคำตามหลักไวยากรณ์

โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน มีวิธีการวิเคราะห์ ดังตัวอย่าง

1. ชื่ออาหาร : ก้อยหอย
   จำนวนคำ : 2 คำ
   วิธีการสร้างคำ : ก้อย + หอย
   ชนิดของคำ : นาม + นาม
2. ชื่ออาหาร : อูดปลาซิว
   จำนวนคำ : 3 คำ
   วิธีการสร้างคำ : อูด + (ปลา + ซิว)
   ชนิดของคำ : กริยา + (นาม + นาม)

การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยโครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน จำนวน 81 คำ พบโครงสร้างชื่ออาหาร 6 กลุ่ม ได้แก่ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ และโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ ดังนี้

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ เป็นคำนาม พบ 7 คำ เช่น

แจ่ว

หม่ำ : ไส้กรอก

แหนม

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ แบ่งเป็น 3 แบบ

1. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + นาม$_2$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม และคำที่ 2 เป็นคำนาม พบ 29 คำ เช่น

กุ้งจ่อม = กุ้ง + จ่อม
ข้าวปุ้น = ข้าว + ปุ้น
แจ่วบอง = แจ่ว + บอง

2. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + กริยา$_2$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม และคำที่ 2 เป็นคำกริยา พบ 2 คำ

ข้าวจี่ = ข้าว + จี่
ข้าวทอด = ข้าว + ทอด

3. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ กริยา$_1$ + นาม$_2$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำกริยา และคำที่ 2 เป็นคำนาม พบ 2 คำ

ตำกุ้ง = ตำ + กุ้ง
ตำจักจั่น = ตำ + จักจั่น

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ แบ่งเป็น 6 แบบ

1. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + (นาม$_2$ + นาม$_3$) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม และคำที่ 2 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 3 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 16 คำ เช่น

ซั่วงูสิง = ซั่ว + (งู + สิง)
ซุบหน่อไม้ = ซุบ + (หน่อ + ไม้)
หมกปลาแดก = หมก + (ปลา + แดก)

2. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + (นาม$_2$ + คุณศัพท์$_3$) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม และคำที่ 2 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 3 เป็นคำคุณศัพท์ทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 5 คำ เช่น
ก้อยกะปอมหนุ่ม = ก้อย + (กะปอม : กิ้งก่า + หนุ่ม)
แกงผักหวาน = แกง + (ผัก + หวาน)
ยำแม่เป้ง = ยำ + (แม่ + เป้ง)

3. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ (นาม$_1$ + นาม$_2$) + กริยา$_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 2 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 1 และคำที่ 3 เป็นคำกริยา พบ 1 คำ
หน่อไม้คั่ว = (หน่อ + ไม้) + คั่ว

4. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ (นาม$_1$ + นาม$_2$) + คุณศัพท์$_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 2 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 1 และคำที่ 3 เป็นคำคุณศัพท์ทำหน้าที่ขยายคำที่อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ พบ 1 คำ
ข้าวปุ้นฮ้อน = (ข้าว + ปุ้น) + ฮ้อน

5. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ กริยา + นาม + นาม แบ่งเป็น 2 แบบ

5.1 โครงสร้างชื่ออาหารแบบ กริยา$_1$ + (นาม$_2$ + นาม$_3$) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำกริยา และคำที่ 2 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 3 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 1 คำ
อูดปลาซิว = อูด + (ปลา + ซิว)

5.2 โครงสร้างชื่ออาหารแบบ (กริยา$_1$ + นาม$_2$) + นาม$_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำกริยา รวมกับคำที่ 2 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 1 และคำที่ 3 เป็นคำนาม พบ 1 คำ
ผัดหมี่โคราช = (ผัด + หมี่) + โคราช

6. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ คุณศัพท์$_1$ + (นาม$_2$ + นาม$_3$) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำคุณศัพท์ และคำที่ 2 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 3 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 3 คำ

ส้มตีนวัว = ส้ม + (ตีน + วัว)
ส้มปลาโด = ส้ม + (ปลา + โด)
ส้มผักเสี้ยน = ส้ม + (ผัก + เสี้ยน)

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ แบ่งเป็น 6 แบบ

1. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + นาม$_2$ + (นาม$_3$ + นาม$_4$) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม คำที่ 2 เป็นคำนาม และคำที่ 3 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 4 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 3 พบ 2 คำ

แกงกะทิเห็ดเผาะ = แกง + กะทิ + (เห็ด + เผาะ)

แกงเหนี่ยวแมงตับเต่า = แกง + เหนี่ยว + (แมง + ตับเต่า)

2. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม + นาม + นาม + คุณศัพท์ แบ่งเป็น 2 แบบ

2.1 โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + (นาม$_2$ + (นาม$_3$ + คุณศัพท์$_4$)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม และคำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 4 เป็นคำคุณศัพท์ทำหน้าที่ขยายคำที่ 3 นอกจากนี้คำที่ 3 และคำที่ 4 ทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 1 คำ

หมกไข่มดแดง = หมก + (ไข่ + (มด + แดง))

2.2 โครงสร้างชื่ออาหารแบบ (นาม$_1$ + นาม$_2$) + (นาม$_3$ + คุณศัพท์$_4$) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 2 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 1 และคำที่ 3 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 4 เป็นคำคุณศัพท์ทำหน้าที่ขยายคำที่ 3 พบ 1 คำ

น้ำพริกปลาย่าง = (น้ำ + พริก) + (ปลา + ย่าง)

3. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + นาม$_2$ + กริยา$_3$ + นาม$_4$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม คำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำกริยา และคำที่ 4 เป็นคำนาม พบ 1 คำ

แกงขี้เหล็กใส่หมู = แกง + ขี้เหล็ก + ใส่ + หมู

4. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ กริยา$_1$ + (นาม$_2$ + (นาม$_3$ + นาม$_4$)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำกริยา และคำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 4 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 3 นอกจากนี้คำที่ 3 และคำที่ 4 ทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 2 คำ

ต้มเส้นหมี่โคราช = ต้ม + (เส้น + (หมี่ + โคราช))

ตำหำหมากมี้ = ตำ + (หำ + (หมาก + มี้ : ขนุน))

5. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ กริยา$_1$ + นาม$_2$ + กริยา$_3$ + นาม$_4$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำกริยา คำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำกริยา และคำที่ 4 เป็นคำนาม พบ 1 คำ

ตำกบใส่สมอ = ตำ + กบ + ใส่ + สมอ

6. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ คุณศัพท์$_1$ + (นาม$_2$ + (นาม$_3$ + นาม$_4$)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำคุณศัพท์ และคำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 4 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 3 นอกจากนี้คำที่ 3 และคำที่ 4 ทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 พบ 1 คำ

ส้มปลาลูกครอก = ส้ม + (ปลา + (ลูก + ครอก))

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ แบ่งเป็น 2 แบบ

1. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ (นาม$_1$ + นาม$_2$) + (คุณศัพท์$_3$ + (นาม$_4$ + นาม$_5$)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 2 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 1 และคำที่ 3 เป็นคำคุณศัพท์ คำที่ 4 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 5 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 4 นอกจากนี้คำที่ 4 และคำที่ 5 ทำหน้าที่ขยายคำที่ 3 พบ 1 คำ

น้ำพริกส้มหน่อไม้ = (น้ำ + พริก) + (ส้ม + (หน่อ + ไม้))

2. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + (นาม$_2$ + นาม$_3$) + กริยา$_4$ + นาม$_5$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม คำที่ 2 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 3 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 2 คำที่ 4 เป็นคำกริยา และคำที่ 5 เป็นคำนาม พบ 1 คำ

หมกหน่อไม้ใส่หมู = หมก + (หน่อ + ไม้) + ใส่ + หมู

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ

โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ แบ่งเป็น 2 แบบ

1. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + นาม$_2$ + กริยา$_3$ + ((นาม$_4$ + นาม$_5$) + คุณศัพท์$_6$) ประกอบ ด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม คำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำกริยา และคำที่ 4 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 5 เป็นคำนามทำหน้าที่ขยายคำที่ 4 คำที่ 6 เป็นคำคุณศัพท์ทำหน้าที่ขยายคำที่ 4 และคำที่ 5 พบ 1 คำ

แกงไก่ใส่หน่อไม้ส้ม = แกง + ไก่ + ใส่ + ((หน่อ + ไม้) + ส้ม)

2. โครงสร้างชื่ออาหารแบบ นาม$_1$ + นาม$_2$ + กริยา$_3$ + (นาม$_4$ + (นาม$_5$ + คุณศัพท์$_6$)) ประกอบ ด้วยคำที่ 1 เป็นคำนาม คำที่ 2 เป็นคำนาม คำที่ 3 เป็นคำกริยา และคำที่ 4 เป็นคำนาม คำที่ 5 เป็นคำนาม รวมกับคำที่ 6 เป็นคำคุณศัพท์ทำหน้าที่ขยายคำที่ 5 นอกจากนี้คำที่ 5 และคำที่ 6 ทำหน้าที่ขยายคำที่ 4 พบ 1 คำ

อ่อมบอนใส่ไข่มดแดง = อ่อม + บอน + ใส่ + (ไข่ + (มด + แดง))

จำนวนและค่าร้อยละของโครงสร้างชื่ออาหาร 6 กลุ่ม แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนคำและค่าร้อยละของโครงสร้างชื่ออาหาร 6 กลุ่ม

โครงสร้างชื่ออาหาร	จำนวนคำ	ร้อยละ
โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ	7	8.64
โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ	33	40.74
โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ	28	34.57
โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ	9	11.11
โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ	2	2.47
โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ	2	2.47
รวม	**81**	**100**

จากตาราง 1 ชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน มีทั้งหมด 81 คำ แบ่งโครงสร้างชื่ออาหารเป็น 6 กลุ่ม เรียงลำดับตามจำนวนคำจากมากไปน้อย ได้แก่ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ พบจำนวน 33 คำ คิดเป็นร้อยละ 40.74 โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ พบจำนวน 28 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.57 โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ พบจำนวน 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 11.11 โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ พบจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.64 โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ และโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ พบโครงสร้างละ 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.47

สรุปผลการวิจัย

โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม

1. **โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ** พบ 1 แบบ เป็นโครงสร้างแบบนาม
2. **โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ** พบ 3 แบบ
   - 2.1 โครงสร้างแบบ นาม + นาม
   - 2.2 โครงสร้างแบบ นาม + กริยา
   - 2.3 โครงสร้างแบบ กริยา + นาม
3. **โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ** พบ 6 แบบ
   - 3.1 โครงสร้างแบบ นาม + (นาม + นาม)
   - 3.2 โครงสร้างแบบ นาม + (นาม + คุณศัพท์)
   - 3.3 โครงสร้างแบบ (นาม + นาม) + กริยา
   - 3.4 โครงสร้างแบบ (นาม + นาม) + คุณศัพท์
   - 3.5 โครงสร้างแบบ กริยา + นาม + นาม แบ่งเป็น 2 แบบ

3.5.1 โครงสร้างแบบ กริยา + (นาม + นาม)

3.5.2 โครงสร้างแบบ (กริยา + นาม) + นาม

3.6 โครงสร้างแบบ คุณศัพท์ + (นาม + นาม)

4. โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ พบ 6 แบบ

4.1 โครงสร้างแบบ นาม + นาม + (นาม + นาม)

4.2 โครงสร้างแบบ นาม + นาม + นาม + คุณศัพท์ แบ่งเป็น 2 แบบ

4.2.1 โครงสร้างแบบ นาม + (นาม + (นาม + คุณศัพท์))

4.2.2 โครงสร้างแบบ (นาม + นาม) + (นาม + คุณศัพท์)

4.3 โครงสร้างแบบ นาม + นาม + กริยา + นาม

4.4 โครงสร้างแบบ กริยา + (นาม + (นาม + นาม))

4.5 โครงสร้างแบบ กริยา + นาม + กริยา + นาม

4.6 โครงสร้างแบบ คุณศัพท์ + (นาม + (นาม + นาม))

5. โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ พบ 2 แบบ

5.1 โครงสร้างแบบ (นาม + นาม) + (คุณศัพท์ + (นาม + นาม))

5.2 โครงสร้างแบบ นาม + (นาม + นาม) + กริยา + นาม

6. โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ พบ 2 แบบ

6.1 โครงสร้างแบบ นาม + นาม + กริยา + ((นาม + นาม) + คุณศัพท์)

6.2 โครงสร้างแบบ นาม + นาม + กริยา + (นาม + (นาม + คุณศัพท์))

โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน 6 กลุ่มข้างต้น พบโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำมากที่สุด รองลงมาเป็นโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ และโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5-6 คำ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยโครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน ด้านจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นชื่ออาหาร พบชื่ออาหารที่ประกอบด้วยคำจำนวน 1-6 คำ โครงสร้างชื่ออาหารที่พบมากที่สุด คือ โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 2 คำ (กุ้งจ่อม ซั่วอึ่ง) รองลงมาเป็นโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 3 คำ (ซุบหน่อไม้ อูดปลาซิว) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 4 คำ (ตำหำหมากมี้ ส้มปลาลูกครอก) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 1 คำ (แจ่ว หม่ำ) และโครงสร้างชื่ออาหารที่มี 5 คำ (น้ำพริกส้มหน่อไม้หมกหน่อไม้ใส่หมู) โครงสร้างชื่ออาหารที่มี 6 คำ (แกงไก่ใส่หน่อไม้ส้ม อ่อมบอนใส่ไข่มดแดง) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา เบอะสินธุ์ (2558) พบชื่ออาหารไทลื้อที่ประกอบด้วยคำจำนวน 1-3 คำ เป็นชื่ออาหารที่มี 2 คำมากที่สุด (จิ๊นส้ม) รองลงมาเป็นชื่ออาหารที่มี 3 คำ (ป่ำยัดไส้) และชื่ออาหารที่มี 1 คำ (ไก) จากผลการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า ชื่ออาหารที่ประกอบด้วยคำจำนวน 2 คำ สะท้อนวัฒนธรรมร่วมเกี่ยวกับการตั้งชื่ออาหารของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาตระกูลไท (Tai language family) ดังเห็นได้จากผลการวิจัยโครงสร้างชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสาน และโครงสร้างชื่ออาหารภาษาไทลื้อที่นิยมนำเอาคำจำนวน 2 คำมาประกอบเป็นชื่ออาหารเหมือนกัน ถือว่าเป็นลักษณะโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ตั้งชื่ออาหารของคนอีสานและคนไทลื้อ ทั้งนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน มักนำคำ

จำนวน 2 คำมาประกอบเป็นชื่ออาหาร เนื่องจากใช้คำจำนวนไม่มากจึงสะดวกต่อการเรียกชื่ออาหาร ส่วนโครงสร้างชื่ออาหารที่ประกอบด้วยคำจำนวน 5-6 คำ ไม่นิยมนำมาสร้างเป็นชื่ออาหาร เพราะต้องใช้คำจำนวนมากซึ่งส่งผลต่อความยาวของชื่ออาหาร ทำให้ไม่สะดวกต่อการเรียกชื่ออาหาร แม้ว่าชื่ออาหารเหล่านั้นจะบอกรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารอย่างครบถ้วน

จากการวิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน ด้านวิธีการสร้างคำและชนิดของคำ พบการนำคำไวยากรณ์ คือ คำนาม คำกริยา และคำคุณศัพท์มาประกอบเป็นชื่ออาหาร เช่น ตำกุ้ง = ตำ (กริยา) + กุ้ง (นาม) ชื่ออาหารดังกล่าวประกอบด้วยคำจำนวนไม่มาก จึงมีวิธีการสร้างชื่ออาหารแบบไม่ซับซ้อน ส่วนชื่ออาหารที่ประกอบด้วยคำจำนวนมาก จะมีวิธีการสร้างชื่ออาหารแบบซับซ้อน และคำที่นำมาประกอบเป็นชื่ออาหารยังมีความสัมพันธ์ของคำตามหลักไวยากรณ์ เช่น แกงผักหวาน = แกง (นาม) + (ผัก (นาม) + หวาน (คุณศัพท์)) ชื่ออาหารดังกล่าวมีคำที่ทำหน้าที่ขยายคำหลัก กล่าวคือ คำว่า หวาน (คุณศัพท์) ทำหน้าที่ขยายคำว่า ผัก (นาม) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา เบอะสินธุ์ (2558) พบชื่ออาหารไทลื้อที่ประกอบด้วยคำนาม คำกริยา และคำคุณศัพท์ นอกจากนี้ การนำคำไวยากรณ์ (คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์) มาประกอบเป็นชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน แสดงนัยทางวัฒนธรรมอีสานที่สำคัญ ซึ่งทำให้เห็นประเภทอาหาร (แกงบอน) วิธีการประกอบอาหาร (ข้าวจี่) วัตถุดิบในการประกอบอาหาร (ตำจักจั่น) และลักษณะของอาหาร (แจ่วผง) จากคำที่นำมาประกอบเป็นชื่ออาหารอีกด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนัตตยา คอมิธิน (2548) ชนกพร อังศุวิริยะ (2557) และกฤษฎา มั่นเหมาะ (2565) พบชื่ออาหารที่ประกอบด้วยประเภทของอาหาร (แกง ข้าว) วิธีการประกอบอาหาร (คั่ว ต้ม นึ่ง) วัตถุดิบในการประกอบอาหาร (ไก่ กุ้ง เนื้อ) และลักษณะของอาหาร (ฝอยทอง เปียกปูน)

สิ่งน่าสนใจอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน คือ ชื่ออาหารสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนอีสาน เนื่องจากคำที่นำมาประกอบเป็นชื่ออาหาร ถือว่าเป็นภาษาที่มีส่วนกำหนดระบบคิดของคน หรือมีอิทธิพลต่อความคิดและการมองโลกของคน การศึกษาภาษาของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะช่วยให้เข้าใจสังคมรอบตัวของกลุ่มคนที่ศึกษา (Sapir, 1949; Whorf, 1956; อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2522; ศราวุธ หล่อดี และกิตติชัย สมศรีโย, 2562 : 85-86) เห็นได้จากการนำคำที่เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารประเภทพืช (แกงผักหวาน ซุบหน่อไม้ ตำหำหมากมี้ ส้มผักเสี้ยน) และการนำคำที่เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารประเภทสัตว์ (กุ้งจ่อม ซั่วงูสิง ส้มปลาโด หมกปลาแดก) มาประกอบเป็นชื่ออาหาร แสดงให้เห็นความคิดและวิถีชีวิตของคนอีสานที่มีความผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งที่อยู่รอบตัว จึงใช้พืชและสัตว์ที่มีในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารและตั้งเป็นชื่ออาหารภาษาไทยถิ่นอีสาน การวิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน นอกจากจะทราบลักษณะภาษาด้านโครงสร้างชื่ออาหาร ชื่ออาหารยังสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของคนอีสานได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างชื่ออาหารในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เพื่อให้เห็นภาพรวมลักษณะโครงสร้างชื่ออาหารที่ปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ควรเก็บข้อมูลชื่ออาหารภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ในเอกสารดังกล่าวเพิ่มเติม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนคำ วิธีการสร้างคำ และชนิดของคำที่ประกอบเป็นชื่ออาหารทั้ง 4 ภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา มั่นเหมาะ. (2565). *กระบวนการตั้งชื่ออาหารในภาษาไทยถิ่นเหนือตามแนวทฤษฎีอรรถศัพท์.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนกพร อังศุวิริยะ. (2557). การวิเคราะห์โครงสร้างคำเรียกชื่ออาหารภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 6*(1) : 17-30.

ชุติมา ช้างขำ. (2559). *การวิเคราะห์ที่มาและลักษณะของคำที่ใช้ในการตั้งชื่ออาหารจากสารานุกรมวัฒนธรรม.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธนานันท์ ตรงดี. (2554). *รายงานการวิจัย ไวยากรณ์ไทยฉบับครอบคลุมภาษาย่อย เล่มที่ 4 เรื่องไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน.* มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2560). โครงสร้างคำเรียกชื่ออาหารไทย : ศึกษาจากตำราแม่ครัวหัวป่าก์ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 11*(2). 1-11.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 1-15.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

รัตนา จันทร์เทาว์. (2559). การสูญศัพท์ของคำเรียกอาหารอีสาน. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 12*(2) : 9-34.

รุ่งนภา เบอะสินธุ์. (2558). *การศึกษาส่วนประกอบของชื่ออาหารไทลื้อในหมู่บ้านธาตุ ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.* (การศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต). พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศราวุธ หล่อดี และกิตติชัย สมศรีโย. (2562). โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย. *วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 38*(4) : 78-87.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2562). *โครงการสารานุกรมวัฒนธรรมไทย.* ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2568, จาก https://db.sac.or.th/thailand-cultural-encyclopedia/about-us.php

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

อนัตตยา คอมิธิน. (2548). *การศึกษาการตั้งชื่ออาหารในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2522). สมมติฐานซาเพียร์-วอร์ฟ. *วารสารอักษรศาสตร์. 11*(2) : 20-32.

Sapir, E. (1949). The Status fo Linguistics as a Science. In Mandelbaum, D. G. (Ed.), *Culture, Language, and Personality : Selected Essays* (p. 69). Berkeley and Los Angeles, California : University of California Press.

Whorf, B. L. (1956). An American Indian model of the universe, The relation fo habitual thought and behavior to language. In Carroll, J. B. (Ed.), *Language, Thought, and Reality : Selected Writings of Benjamin Lee Whorf* (pp. 57-64, 135). Cambridge, Mass. : M.I.T. Press.